

ՄԱՆՐ ԳԻՏԵԼԻՓ

Գուլտփիս : — Շատերուն ծանօթ է Բաբեալէայ Վառօդը, որ կը շինուի բորակային թթուէ ու փայտային թելերէ, ինչպէս է բամբակը, թուղթն ու կանեփը : Իսկ գուլտփիսը մածուցիկ խառնուրդ մըն է բամբակեայ վառօգին ալգուլի ու եթերի հետ : Շոգիացողմամբ այս մածուցիկ հեղուկը ձերմակ թաղանթ մը կը թողու, որ է գուլտփիսը : Օդոյն ու ջրոյն անայլայլելի է, և սաստիկ առկցական : Վերաբուժութեան մէջ շատ օգտակար կերպով կը գործածուի վերջ մը պատելու համար : Ինչպէս նաև լուսանկարին մէջ : Վերջերս Անգլիա սկսան գուլտփիսը գործածել բոյները բազմացնելու տաշտաթաղով ու պատուաստով : Տաշտաթաղներուն ստորին ծայրերը այս հեղուկին մէջ կը թաթխեն : մէկէն բարակ թաղանթ մը կը կապէ, որ այս ծայրը օդին ու խոնաւութեան ազդեցութենէն կը պաշտպանէ : Դոյնպէս կրնայ գործածուիլ գուլտփիսը օգտակար կերպով պտղատու ծառերը, գամելիաները, մրտավարդերը¹ ու շատ այլ և այլ բոյսեր պատուաստելու, փոխանակ խժային բազադրութեանց, որոնցմով սովորութիւն է պատուաստները պատել :

Հալած գոյացութեան Վերաբերեալ երևոյններ : — Կէսմիդ գիտնականը անցեալները Բրիտանական ըստած ընկերութեան զիմաց կը հաստատէր թէ այն ամէն գոյացութիւնները որ հեղուկէ հաստատուն կը փոխուին, երբ հաստատունութիւն առնելու վերայ են տեսակարարաբար աւելի թեթեւ կը լինին, որով ըսել է թէ ամէն գոյացութիւն լոյծ վիճակի մէջ աւելի խիտ կ'ըլլայ քան թէ հաստատուն վիճակ ունեցած ատեն : Չհալած կապարը հալածին երեսը կը կենայ, ինչպէս չհալած արծաթը, պղինձը, երկաթը, ղինկը, անագը, ծարիրը, պիմուղը, ապակին, կարածիւթը, խժը, ճարպը, մկրամոմը, և այլն, հալածին երեսը կը մնան : Բայ 'ի ասկէ՝ ասոնց խտութեան աստիճանը սառուցման կիսէն քանի մը աստիճան վեր կը գտուի, ինչպէս է ջրոյն, այսինքն 4°, 4 հարիւրորդաստիճան ջերմաչափին : Ասկէ Կէսմիդ կը հեռանան թէ երբ երկիրս ու լուսինը սկսան հաստատունութիւն առնելու, հարկաւորապէս պընդացած նիւթերը գէպ 'ի վեր մղուեր են, որոնք հաքէն կարծրանալով անոնց կեղևը կազմեր են :

Փոխան 'ի հաստատուն կեղևի-նոց ձևմամբ : — Հէնըսի անունով գիտնականը գիտեր է որ հեղանիւթ մը ճնշելով ու այնպիսի զգուշութիւն պահելով որ խտացողմամբ պատճառած ջերմութիւնը չկորսուի, այս ջերմութեամբ տկար կեր-

պով կ'ընդդիմանայ ճնշման, մինչև որ հաստատուն վիճակ առնելու կէտն հասնի : Բայց երբոր հաստատուն վիճակ առնելու կէտն հասնի, ան ատեն սաստիկ կերպով կ'ընդդիմանայ ծածկեալ ջերմութեան պատճառաւ, որ զայն լոյծ վիճակի մէջ կը պահէր ու հիմա ազատ վիճակ կ'առնու, բայց չկրնար ցրուիլ, որովհետև այնպիսի պայման գրինք որ հեղուկն իր ջերմութենէն չկորսնցնէ : Երկրիս ընդերաց մէջն ելող լոյծ նիւթը ասոր հակառակն է : Վասն զի գէշ հաղորդական գոյացութիւններէ պատած ըլլալով, չկրնար կորսնցնել այն ջերմութիւնը որ ղինքը լոյծ վիճակի մէջ կը պահէ, ուստի միշտ հեղուկ կը մնայ, որչափ ալ ուժով ամէն կողմանէ ճնշուի :

Բարձրաւորութիւն Էռոյճմաբ ըրոյ : — Տ'Ապպատի և Շլակինգվայգ անունով երեք շանապարհորդներն ու գիտնականները ստուգեր ատենք են որ ջրոյն եռացման կէտը ջերմաչափին վրայ դիտելով կրնայ լաւ կերպով խմացնել լերանց բարձրութիւնը ծովուն երեսէն : Շլակինգվայգ փոխանակ ալգուլէ կանթեղի կրակարան գործածեց, և ջերմաչափին խողովակն ալ պաղուցեց այնպիսի խողովակով մը պաշտպանեց, որ հեռագէտ գործեաց նման կ'երկրնայ, որով ջերմաչափը շոգուով պատած կը մնայ երբ ջուրն եռալ կը սկսի :

Բաբեալէայ Վառօդ ամալ Բանալ : — Աստորիոյ ղինուորական ճարտարապետաց գունդը այլ և այլ փորձեր ըրաւ անցեալները բամբակեայ վառօգով ական բանալու փոխանակ հասարակ վառօգի : Եւ տեսան որ 33 ¹/₃ լիպրա բամբակեայ վառօգով ական մը այնպիսի դիւրութեամբ կը պայթի, ինչպիսի դիւրութեամբ կը պայթի թէ որ 100 լիպրա հասարակ վառօգ ըլլար :

Այս փորձերս կը ցուցնեն թէ բամբակեայ վառօգը իրաւ չկրնար փոխանակել հասարակ վառօգին հրաղինուց մէջ, բայց շատ օգտակար կերպով կրնայ գործածուիլ ական բանալու :

Մըլճանգ Դէմ Դէլ : — Բնական գիտութեանց նէպպոլեոնցի դասատու մը անցեալները գիտեր է որ մըլճաններն այնչափ կը խորշին ծծումբի փոշիէ, որ բաւական է քիչ մը ցանել այն տեղուանքն ուր կը վստան, շուտ մը կ'անհրեւութանան ու մէյ մ'ալ հոն չեն գառնար քանի որ այն թշնամի փոշին կեցեր է : Կարելի է այս բանս փորձել նաև ուրիշ միջատներու վրայ ալ որ մըլճանէն աւելի փեսասկար են :

¹ Գլ. Rhododendron.